

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет
Факультет філології та соціальних комунікацій

Від смішного до великого: феномен комічного в літературі та культурі

Збірник матеріалів конференції

**Бердянськ
2017**

УДК 81+82(05)
В14

Редакційна колегія:

Головний редактор – Новик О.П., доктор філологічних наук, професор (Бердянськ); **заступники головного редактора** – Філоненко С. О., доктор філологічних наук, професор (Бердянськ); Харлан О.Д., доктор філологічних наук, професор (Бердянськ).

*Друкується за рішенням вченої ради
факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 1 від 31.08.2017 р.)*

В14 Від смішного до великого: феномен комічного в літературі та культурі : [зб. наук. матеріалів конференції (Бердянськ, 28–29 вересня 2017 р.) / [гол. ред. О. П. Новик]. – Бердянськ, 2017. – 155 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, присвячені дослідженню комічного в літературі та культурі крізь призму методологій філології, культурології та журналістики і методики. Висвітлено окремі проблеми поетики гумору та сатири в контексті оновлених знань.

УДК 81+82 (05)

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несуть автори

© Бердянський державний педагогічний університет, 2017

ЗМІСТ

Акулова Н.Ю.	Кінофарс у літературній проєкції: роман Івліна Во "Decline and fall"	6
Алатея М.М.	Типологія комического в Short stories Грэма Грина	7
Атрошенко Г.І.	"Ведмежа мова викладання": "смішна книга" В. Нестайка та В. Харченка для дітей	9
Бабійчук Т.В.	Сатиричний жанр у сучасній українській літературі: Житомирщина (поема «Блазенія» Василя Дацюка)	11
Богданець С.В.	Харчові образи як засоби творення комічного (на матеріалі текстів українського бароко)	13
Богданова М.І.	Поетика повсякденного простору в новелі Івана Франка «Сойчине крило»	15
Бондаренко Л.Г.	Підготовка студентів-філологів до вивчення гумористичних та сатиричних творів у новій українській школі	17
Бородіца С.В.	Жанрова своєрідність сатиричного роману "Містер і місіс Ю-ко в країні укрів" М. Матіос	19
Брадзіхіна А.В.	Адметнасці вивчення бурлескно-травесційної літаратури ў сярэдняй школе	21
Вавринюк Т.І.	Мовні засоби комічного в романі Ю. Андруховича «Московіада»	23
Васильєва К.П.	Сміхова культура Олекси Різниківіа (на матеріалі збірок "Сміх на гаку", "Сміх на гаку-2")	25
Верескун О.А.	Над чим сміємося: часопросторові виміри сміхової комунікації	27
Волік Н.А.	Сатирический пафос как признак жанровой модификации од Г.Р. Державина	29
Горбач Н.В.	Іронічний контекст детективу Н. Доляк "Шикарне життя в Вупперталі"	30
Гросевич Т.В.	Комічне в повістях Анатолія Дімарова	32
Дацер К.С.	Прояви постмодерністської іронії в романі «Маг» Джона Фаулза	34
Дворянчикова С.Є.	Амбівалентна семантика комічного в контекстах із поетонімами	36
Девдюк І. В.	Гротескно-фарсова образність роману Олдоса Гакслі "Жовтий Кром"	38
Динниченко Т.А.	Прийоми пародіювання в соті А. Жіда «Підвалини Ватикану»	40
Євмененко О.В.	Місце гумористичного фентезі в сучасній читацькій культурі	42
Ємець О.В.	Англійська гумористична поезія: стилістичний і перекладознавчий аспекти	43
Жиленко І.Р.	«Веселе у сумному» Кліма Поліщука і «смішне у страшному» Аркадія Аверченка: міжлітературний діалог	45
Журавльова С.С.	Гетьман Іван Самойлович у візії барокових поетів: перетворення з ідеального керманіча на об'єкт політичного пасквіля	47
Журавська О.В.	Моделі формування ірреального хронотопу химерного роману	48
Закальська Я.А.	Народна сміхова культура як елемент мілітарного фольклору	49
Зелік О.А.	Театральний фейлетон Олега Вергеліса: жанрові особливості	51

Збірник матеріалів конференції

Землянська А.В.	Твір О. Ірванця "Харків 1938" як пародія на шпигунський роман	53
Ільїнська Н.І.	Мифопоэтика и прагматика советского анекдота	55
Кицак Л.В.	Природа сміху в детективному жанрі (на прикладі українських детективів)	57
Кобилко Н.А.	Гумор як джерело «химерності» української літератури другої половини ХХ століття	59
Ковпик С.І.	Скетч як форма емоційного пізнання	61
Козлов Р.А.	Катарсис пекельного болю (сміхове орнаментування автобіографічної повісті Шайло Гарріса "Сталева воля")	63
Колінько О.П.	Іронія як засіб моделювання світу в сучасній українській і російській новелі	65
Коноваленко Т.В.	Комічне в магічно-реалістичній та химерній прозі	67
Корівчак Л.Д.	Сповідування моральних ідей нації в сатиричних віршах М.Чернявського	69
Коркішко В.О.	Пастішизація як засіб організації художнього тексту (на матеріалі п'єси Б. Акуніна "Гамлет")	70
Корнєєва Л.Л.	К суті категорій комического и трагического на примере повести Николая Гоголя «Старосветские помещики»	72
Кравченко Я.П.	Іронія як стратегія заперечення ідеології статі в романі О.де Бальзака «Стара діва»	74
Ленок М.І.	Агрегація іронії в романі Павла Вольвача "Хрещатик-плаза"	77
Ляшенко О.А.	Особливості жіночої іронії/самоіронії у творчості С. Йовенко (гендерно-філософський аспект)	79
Мельник Н.Г.	Сучасний український анекдот про москалів: динаміка традиції	80
Мі тракова О.О.	Гра з персонажем чи гра читачем? Постмодерний міф у творі Дж. Фаулза "Маг"	82
Михилев А.Д.	Юмористический детектив Сан-Антонио как жанровая разновидность романа	83
Музикіна С.В.	Философско-иронический контекст повести М. Аромштам "Когда отдыхают ангелы"	84
Назаренко І.В.	Мовна гра у системі мовно-стилістичних засобів вираження комічного	86
Назаренко Н.І.	Гумор і сатира в романах М. Спарк та О. Черногуза	88
Невярович Н.Ю.	Прием металеписа в поэтике современной гротескной прозы: компаративный аспект	90
Немченко Г. В.	Жанрова природа комічного у п'єсах "Дячиха" Т. Сулими та "Торгівля жемчугами" Г. Цеглинського	92
Немченко І. В.	Жанр комічної мініатюри в поетичному доробку Петра Ребра	94
Нестерук С.М.	Маркери ідентичності у графічному романі Арта Шпігельмана «Maus»	96
Новик О.П.	Складна простота барокового комічного у книзі Ганса Якоба Гріммельсгаузена «Сімпліцій Сімпліссімус»	98
Нюкало О.В.	Ознайомлення учнів з творами письменників-гумористів запорізького краю в процесі позакласної роботи	99
Овчаренко Т.С.	Юмор и урбанистика: города «смеха» (Габрово и Одесса)	101

Від смішного до великого: феномен комічного в літературі та культурі

Павлик Н.В.	Лінгвостильові механізми творення комічного в епістолярній спадщині Остапа Вишні	103
Прокопович Л.В.	Литературная пародия как форма художественной коммуникации	105
Пушкарь О.П.	Смешанная языковая игра как средство создания комических характеров в повести С.Д. Довлатова «Иностранка»	106
Романенко О.В.	Письменник і література: гумористично-сатиричний дискурс журналу «Перець» (1948–1971)	108
Романенко Л.В.	Специфіка українських гумористичних творів для дітей	111
Росінська О.А.	Іронічна деміфологізація хронотопу в постмодерній поезії	113
Рябченко М.М.	Елементи комічного в сучасній українській антиутопії	114
Семененко Л.М.	Сатира Олександра Олеся в контексті сьогодення	116
Семенец А.В.	Феминистский юмор и гротескные образы как средства деконструкции патриархального дискурса в романах А. Картер	118
Семків Р.В.	Теорії комічного в контексті постколоніальних студій (А. Бергсон, М. Бахтін, В. Пропп)	120
Скорина Л.В.	Специфіка гоголівського інтертексту в сатиричній прозі Костя Гордієнка 20-х років ХХ ст.	121
Слижук О.А.	Жанрові параметри повісті Я. Стельмаха “Голодний, злий і дуже небезпечний”	123
Смольницька О. О	Відтворення прийомів чорного гумору в українському перекладі: на прикладі вірша Джонатана Свіфта «Death and Daphne»	125
Соколовська Ю. С.	Політичний гумор від Ірен Роздобудько (на матеріалі діалогії «Оленіада»)	127
Титаренко Е.А.	Комическое в метатекстуальном художественно-гносеологическом проекте В. Пелевина	129
Трофименко Т.М.	Перверзії гумору в сучасній українській літературі: чи вміють наші письменники сміятись?	131
Федоренко В.В.	Розуміння категорій сміху та комічного в філософії	133
Федько О.Ю.	Функціонування народної сміхової культури у романі Л. Горлача “Мамай”	135
Чернюк С.Л.	Політичний гумор “лівих” письменників-журналістів: “Перець”, “Szpilki” й “Стършел”	137
Чорній А.Л.	Комічний феномен у подоланні протиріч	139
Чорній Р.П.	Інтерпретативний потенціал іронії в романі Кетрін Стокетт «Прислуга»	141
Шабаль К.С.	Гротескний політичний бал-маскарад у романі “Мандрівки до Аберфайлю” Романа Іваничука	143
Шама І. М.	Сюжетный комизм в английской поэзии нонсенса	145
Школа В.М.	Комедія та її жанрові різновиди у творчості українських драматургів 20–30-х рр. ХХ ст.	147
Вірченко Т. І.	Художні доміанти трагікомедій В. Діброви	148
Вашків Л. П.	Жанр віршової гуморески у творчій практиці Степана Руданського	150
Вещикова О. С.	“#Конотоп земля легенд” Руслана Горового: наративні стратегії творення комічного	151
Нюкало О. В.	Ознайомлення учнів з творами письменників-гумористів Запорізького краю в процесі позакласної роботи	153

Література

1. Альошина О. М. Комічне та його основні форми вираження в романі Тома Шарпа «Уілт» / О. М. Альошина [Електронний ресурс]: ст. – Режим доступу: http://www-philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_994/content/alyoshina.pdf.
2. Кобякова І.К. Креативне конструювання вторинних утворень в англomовному художньому дискурсі / І. К. Кобякова // Монографія. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 128 с.
3. Мехед А. С. аксономії комічного / А. С. Мехед // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – 2010. – Вип. 12. – С. 117-120.
4. Пави П. Словарь театра / Патрис Пави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eknigi.org/professii/117354-slovar-teatra.html>.
5. Шкуратенко Ю. О. Еволюція вивчення соціальної функції сміху в теорії комічного / Ю. О. Шкуратенко [Електронний ресурс]: ст. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/files/library/lit_st/43-2/43.pdf.
6. Martineau C. Mediators' Use of Humor: Quippers, Jokesters and Raconteurs/ Cristin Martineau [Electronic resource]. – Access mode: http://crhsgg-studentresources.wikispaces.umb.edu/file/view/Martineau_Cristin_MP.pdf.
7. Vuorela T. Laughing Matters: A Case Study of Humor in Multicultural Business Negotiations / Taina Vuorela [Electronic resource]. – Access mode: https://www.researchgate.net/publication/227740904_Laughing_Matters_A_Case_Study_of_Humor_in_Multicultural_Business_Negotiations.

Чорній Р.П.

Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка

ІНТЕРПРЕТАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІРОНІЇ В РОМАНІ КЕТРІН СТОКЕТТ «ПРИСЛУГА»

В мистецтві феномен комічного відіграє особливу роль, зокрема у художній літературі комічне репрезентується як «свідомо створювані автором несумісності між певним явищем і актуальним соціальним шаблоном, які усвідомлюються читачем і викликають у нього суб'єктивну позитивну оцінну реакцію» [2, 4]. Поряд із цим, феномен комічного є комплексним явищем, основними формами якого є: гумор, іронія, сатира та сарказм.

Зважаючи на те, що центральною темою твору К. Стокетт «Прислуга» є лицемірна природа расової сегрегації (події роману розгортаються на півдні США в штаті Міссісіпі на початку 1960-х років), у своєму романі письменниця презентує інформацію в імпліцитно вираженій іронічній манері, яка представлена у формі іронії з елементами політичної сатири.

Специфічна іронія, відома ще з середньовічних риторик як схвалення-через-осуд і осуд-через-схвалення, стає ефективним засобом самоусвідомлення й самокритики. Наявність такого прийому у художній літературі дозволяє не лише увиразнити сюжет, але й виразити своє ставлення до дійсності через мову як спосіб вираження внутрішнього стану.

Роман американської письменниці Кетрін Стокетт «Прислуга» не належить до жанру гумористичних чи сатиричних творів художньої літератури, проте елементи комічного представлені як на ідейно-емоційному, поєднуючи комічне з трагічним, так і на структурному рівнях. Аби досягти такого ефекту, письменниця послуговується варіативністю репрезентації іронії (ситуативною, драматичною та вербальною).

Ситуативна іронія в творі представлена іронічно маркованою лексикою, іронічним порівнянням, іронічною метафорою, риторичним запитаннями, вставними і вставленими конструкціями. Ситуативна іронія в романі обмежена композиційним, сюжетно-тематичним відрізком тексту, за звичай сформованих в абзац та «характеризується двочленною структурою:

змалювання ситуації та оцінка цієї ж ситуації персонажем твору. Контраст між зображенням ситуації та прямим коментуванням породжує іронічний смисл [1, 75].

До прикладу, одна з головних героїнь роману Євгенія Фелан або Скітер вирішує написати книгу про те як бути чорною служницею в Джексоні, штаті Міссісіпі:

I was hoping to get four or five maids. To really show what it's like to be a maid in Jackson. (...) What you get paid, how they treat you, the bathrooms, the babies, all the things you've seen, good and bad. (...) No one's ever written a book like this," she say, finally whispering, finally starting to understand, I guess. "We'd be breaking new ground. It's a brand-new perspective [3, 50].

Іронія в тому, що така божевільна ідея закоренилася в думці молодій білій леді, яка проживає в одному з найбільш консервативніших штатів за збереження расової дискримінації, де небезпечно було бути не тільки темношкірим мешканцем, а й не менш небезпечніше для білих жителів співчувати афроамериканцям.

Іронія, часто з використанням компаративем, присутня впродовж всієї книги. Експресивно наділенні порівняння відіграють особливу роль при застосуванні власне драматичної іронії. Зокрема, коли читач дізнається про що думають білі господині коли хочуть позбутися або помститися кольоровій прислузі індивідуально-авторська оцінка виразно представлена за допомогою зіставлення, до прикладу, порівнюючи з медичним приладдям:

White womens like to keep they hands clean. They got a shiny little set a tools they use, sharp as witches' fingernails, tidy and laid out neat, like the picks on a dentist tray. They gone take they time with em [3, 87].

Вербальна форма іронії представлена в діалогах з використанням різних видів запитань (питання-уточнення, питання-провокація тощо), а також риторичними формами викладу.

Наявне в творі і застосування автором форми іронічного глузування при змалюванні обмеженості білих господинь:

Only three things them ladies talk about: they kids, they clothes, and they friends. I hear the word Kennedy, I know they ain't discussing no politic. They talking about what Miss Jackie done wore on the tee-vee [3, 8].

Окрім цього, іронія у творі набуває знущального пафосу, переходячи в гострий сарказм, який увиразнює імпліцитний задум автора.

Таким чином, представлені у творі типи іронії як на лексико-стилістичному, синтактико-стилістичному, логіко-смісловому рівнях, виконуючи функції емоційно-оцінного, фактичного, інтимізуючого характеру, реалізують критичні саморефлексії автора.

Література

1. Калита О.М. Засоби іронії в малій прозі (кінець ХХ – початок ХХІ століття) / О. М. Калита. – Монографія. – К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 238 с.
2. Колесник Р.С. Відтворення комічного у художньому перекладі (на матеріалі творів німецькомовних авторів ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / Колесник Руслана Сергіївна; Київський нац. ун-тет ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 20 с.
3. Stockett K. The Help /Kathryn Stockett [Electronic resource]. – Access mode: http://gelleresol.weebly.com/uploads/3/0/1/6/30164729/the_help_-_kathryn_stockett.pdf.